

Збагачення та ефективне використання різноманіття зернових, зернобобових і круп'яних культур

РОЗШИРЕННЯ ГЕНЕТИЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ ГЕНБАНКУ УКРАЇНИ

ENLARGEMENT OF UKRAINIAN GENE BANK GENETIC DIVERSITY

В.К. Рябчун, Н.В. Кузьмишина, О.О. Сергієнко, В.М. Бондаренко, Ю.О. Онищенко

V.K. Ryabchun, N.V. Kuzmyshyna, O.O. Serhiienko, V.M. Bondarenko, Yu.O. Onyshchenko

Інститут рослинництва ім.В. Я. Юр'єва НААН

Plant Production Institute nd. a. V. Ya. Yuryev of NAAS

e-mail: ncpgru@gmail.com

Описаны пути и результаты интродукции ценных сортов и форм растений в Национальный генбанк растений Украины. Главными путями является обмен, научное сотрудничество, экспедиционные сборы и др. В течение 2011- 2015 гг. было привлечено 9380 образцов из 52 стран мира, из них 3683 образцы из Украины, 5697 образцов из зарубежных стран. Расширение генетического и сортового разнообразия растений в Национальном генбанке с последующим использованием в селекции и растениеводстве способствует обогащению ассортимента пищевых и других продуктов для улучшения качества жизни людей.

The ways and results of the introduction of varieties and forms of plants in to the National plant genebank of Ukraine are described. The main ways are exchange, scientific collaboration, collecting missions and others. During the 2011- 2015, 9380 samples were fetched from 52 countries of which 3683 samples from Ukraine, 5697 samples from foreign countries. Enlarge of the plant genetic and varietal diversity in the National genebank with subsequent use in breeding and crop production contributes to the enrichment of the assortment of food and other products to improve people's quality of life.

Важливим напрямком роботи Національного центру генетичних ресурсів рослин України (НЦГРРУ) є організована планова інтродукція цінних сортів і форм рослин, як тих, що культивуються в Україні, так і з інших країн. Залучаються джерела і донори ознак, що визначають урожайність та її складові, ритм розвитку рослин, стійкість проти несприятливих біо- та абіотичних чинників, якість продукції. На даний час відпрацьована система пошуку нових зразків у базах даних генбанків, селекційних установ у всесвітній мережі Internet, у вітчизняних та зарубіжних джерелах інформації. Науково-дослідні, селекційні установи та навчальні заклади, усвідомлюючи важливість зосередження у Національному генбанку цінного вітчизняного генофонду, передають до Центру сорти і форми, створені у процесі селекції та наукових досліджень.

Головними шляхами залучення є обмін, наукове співробітництво, експедиційні збори тощо.

НЦГРРУ за 2011-2015 рр. було залучено 9380 зразків з 52 країн світу, з них 3683 зразки з України, 5697 зразків із зарубіжних країн. У 2015 р. було залучено 1825 зразків, з яких 671 зразок зібрано в Україні, 1154 зразки одержано із 32 зарубіжних країн. В 2015 р. залучено нові сорти і лінії зернових, зернобобових, круп'яних культур, кукурудзи з 19 установ Росії. З Республіки Білорусь інтродуковано 39 зразків зернових, зернобобових, круп'яних культур. З шести установ Казахстану залучено 140 зразків пшениці м'якої ярої, ячменю ярого, сої, кукурудзи, соняшнику, які характеризуються стійкістю до посушливих умов.

З Інституту генетичних ресурсів рослин АН республіки Азербайджан отримано 52 зразки зернових, зернобобових культур та рідкісних видів пшениці. З Ляонинської академії сільськогосподарських наук (Китай) отримано 19 зразків кукурудзи, вісім зразків сої, шість зразків вигни, три зразки проса та три разки чумизи. Із Чеського генбанку залучено 26 зразків зернових і зернобобових культур. Із Інституту генетичних ресурсів рослин (Болгарія) отримано цінні зразки кукурудзи, гороху, сої, соняшнику, капусти, томатів. З Угорщини залучено унікальні озимі форми культурної однозернянки (*T. monosocum* L.) та двозернянки (*T. dicocum* (Schuebl.) Schrank), які є перспективними у селекційному покращенні цих культур для умов України. Цікавими і цінними культурами є кіноа та теф, зразки яких було залучено до генбанку. На засадах співробітництва з Міжнародним центром покращення кукурудзи та пшениці (СІММУТ, Мексика), Міжнародним центром сільськогосподарських досліджень на посушливих територіях (ICARDA, Марокко) та Міжнародним центром з покращення озимих зернових культур ім. Барі Дагдаса (Туреччина) за період 2011-2015 рр. одержано 4254 зразки пшениці м'якої озимої, ярої; пшениці твердої ярої; тритикале; чини, в т.ч 2015 р. одержано 811 зразків пшениці м'якої і твердої озимої; пшениці м'якої і твердої ярої із 14 розсадників міжнародних випробувань. Ці розсадники включають селекційні сорти різних країн, що також беруть участь у цих випробуваннях: Росії, Угорщини, Румунії, Болгарії Ірану, США та ін.

Розширення генетичного та сортового різноманіття рослин у Національному генбанку з метою їх подальшого впровадження сприяє збагаченню асортименту харчових та інших продуктів для покращення якості життя людей, використанню їх для розвитку вітчизняної селекції, навчального процесу, екології, збагаченню різноманіття культур і видів рослин та ін.